

EMLÉKEZÉS A RÉGI SZÉP IDŐKRE

EÖRSI ISTVÁN SZEREPÉBEN ZNAMENÁK ISTVÁN

2016. október 28. péntek, 07:00

Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre című börtönmonológiával emlékezik '56-ra az Örkény Színház.

Az Örkény ajánlója:

Eörsi István szerepében Znamenák István látható a rendező Polgár Csaba. A premiert október 21-én tartották az Örkény Asbóth utcai Stúdiójában.

„Legalább egy évtizedig próbáltam magam rábírní arra, hogy írjam meg ezt a könyvet. Egyszer csak megéreztem – 1986 őszén –, hogy ha tovább halogatom a munkát, az anyag kisiklik a kezemből. A halottak, akik közé félttem lelátogatni, bejelentették, hogy fogytán a türelmük. Most már – legalábbis ez idő szerint úgy tetszik – nem kellene bátorság a megírásához. Ennek irodalmi szempontból is csak örülni lehet. A bátorság nem esztétikai kategória, és sajnálatra méltóak azok a történelmi korszakok, amelyekben a politikai kockázatvállalás művészi erénynek minősül.”

Eörsi Istvánt 1957-ben öt, majd másodfokon nyolc év börtönre ítélték a forradalomban betöltött szerepéért. Fogva tartásának éveiről az Emlékezés a régi szép időkre című könyvében számolt be, amely nem csupán a rabság hétköznapijainak keserű és ironikus felidézése, de a börtönfalakon túl zajló kádári „konszolidáció”, a kollektív felejtés kemény kritikája is. Előadásunkban egy lebilincselően őszinte szöveg segítségével beszélünk egy korszakról, annak ismert fő- és ismeretlen mellékszereplőiről, és e korszak tanújáról, akinek szókimondása fájoan hiányzik mai közéletünkben.

Részlet **Eörsi** börtönnaplójából:

"A Markó utcai börtönbe érve először az úgynevezett szárazhugyozdába vezettek. Egy fülkékre osztott termet becéztek így a rabok. Beálltunk egyesével a fülkébe, arccal a fehérre meszelt falnak, és vártunk, míg nem szólítanak. Tőlem jobbra két rekesszel egy vörösesszőke hajú, ezüstoffú fiatalember lázas mozdulatokkal kapkodva keresett helyet a dugi-cigarettájának. „Hipis lesz” [SZJ] – sziszegte fülsiketítőn. Néhányszor ráripakodtak, ez nem érdekelte, végül láttam, amint a lábbelijébe gyömöszöli a tartalékát.

Egy asztalhoz szólítottak, ismét leadtam Fő utcában visszakapott tárgyaimat. Törzskönyvileg iktattak, a 48 698-as számot kaptam. Ez szabadulásomig elkísért, a maga pátosztalan módján jelezve, hogy személyes tulajdonságaim elvesztették jelentőségüket. Mindaz, amit nevem jelentett, csak e szám jelzője, és maga a szám, minthogy véletlen szülötte, minden kvalitatív meghatározást nélkülöz. A harmadik emeleti tizenhét számú zárkába osztottak be.

Fotó: Gordon Eszter

Egy meglehetősen nagy terem közepén négy vaságy állt, lebetonozva, amióta, még a forradalom előtt, az egyik zárkában éhségstrájkoló rabok vaságyakkal retesztették el az ajtót. Csakhamar tapasztaltam e lebetonozás hátrányos következményeit. Hajdanában vízzel teli konzerves dobozokba állították az ágyak lábát, így a poloskáknak csak egy esélyük maradt: hogy a plafonról ejtőernyősök módján zuhanjanak rá az alvókra. Erre is képesek, mert szaglásuk kiváló, de akkora inváziót mégsem tudtak megszervezni, mint így, amikor lámpaoltás után a négy vaslábon falkákban felmászva rohamozhattak meg bennünket.

A poloska – legalábbis a budapesti nagy házakban, a Markó utcában és a Gyűjtőfogházban [SZJ] – igen kitüntetett helyet foglal el a rabok kozmoszában. Szándékosan használom a jelen időt, mert meggyőződésem szerint a szabadulásom óta eltelt negyed évszázadban sem sikerült őt kiirtani. A méteres, vén falak közt boldogan telel át, a vaskos fűtőcsövek üregeiben és vájataiban helyezi el petéit. Hihetetlenül szapora és szívós. Táplálékáról a különféle társadalmi rendszerek büntetés-végrehajtása mindenkor bőkezűen gondoskodott. A harmincas években emberbarát igazságügyi tisztviselők eltökélték, hogy leszámolnak vele. Amerikából töméntelen mennyiségű gesarolt importáltak. A hatás elképesztő volt: a poloskák százezrei mondtak búcsút az árnyékvilágnak. De a peték egy része túlélte a vészt; és a túlélők harmadik-negyedik generációja tökéletesen immunizálódott. A gesarol az én időmben is divatban volt még. 1959-ben a Gyűjtőfogházban tenyeremből ettem vele a kis állatkákat, akik meghemperedtek a fehér porban, aztán újult erővel, vidáman szaladtak a dolgukra."

Fotó: Gordon Eszter

Eörsi István: Emlékezés a régi szép időkre
börtönmonológ

Eörsi István azonos című könyvének felhasználásával a szöveget szerkesztette: Bagossy
László és Ari-Nagy Barbara

Eörsi István szerepében: Znamenák István

látvány: Izsák Lili
dramaturg: Ari-Nagy Barbara
zene: Matkó Tamás
súgó: Horváth Éva
a rendező munkatársa: Tóth Péter
rendező: Polgár Csaba

Külön köszönet:
Zsigmond Emőke, Ficza István, Bíró Kriszta, Kókai Tünde, Sütő Anna,
Takács Nóra Diána, Máthé Zsolt, Nagy Zsolt, Vajda Milán, Mazura János

Az előadást egy részben játsszák, hossza kb. 85 perc.